

"לא ידענו
אנו יכולים

"תאוות בצע גרידא":
שנתיים מאסר לקובי פרץ
... שהעלים הכנסות של

לשופטת נמאס מהעיכובים
של המדינה, אז היא אילצה
... את החשבת הכללית

ענבל אור מגיעה לבית
המשפט העליון: "זכויותיי
נרמסו עד עפר"

Recommended by | **מרחבי הרשת**

דין וחשבון

התיקים שמחכים בבג"ץ כבר יותר מעשור

מהם התיקים הרגישים שאינם נסגרים, מתי מסכים בית המשפט להליך הנדיר של דיון נוסף, ולמה השופטים עוסקים ב"שמטרפות"? בעקבות עתירת TheMarker, העומס על בתי המשפט נחשף

אפרת נימן |
19:59 16.03.2016

שמור R 8 c 84 f

צילום: אמיל סלמן

שופטי בית המשפט העליון בעת מתן פסקי הדין בפרשת הולילנד

"תיקים צריך שייגמרו אי פעם" - כך כתב המשנה לנשיאת בית המשפט העליון, אליקים רובינשטיין, בהחלטה שנתן לפני כשלוש שנים בתיק הישן ביותר שעדיין מונח על שולחנו של בית המשפט.

התיק הוא עתירה לבג"ץ שהוגשה ביוני 2002 - קצראווי נגד מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון - העוסקת בסגירת חנויות סמוך לקסבה בחברון מטעמי ביטחון. העתירה דרשה כי יתאפשר לפתוח את החנויות בשוק, או לחילופין ינתן פיצוי לבעלי חנויות ודוכנים בגין אובדן הכנסות בתקופה שבה יהיה צו הסגירה בתוקף.

f t
p m

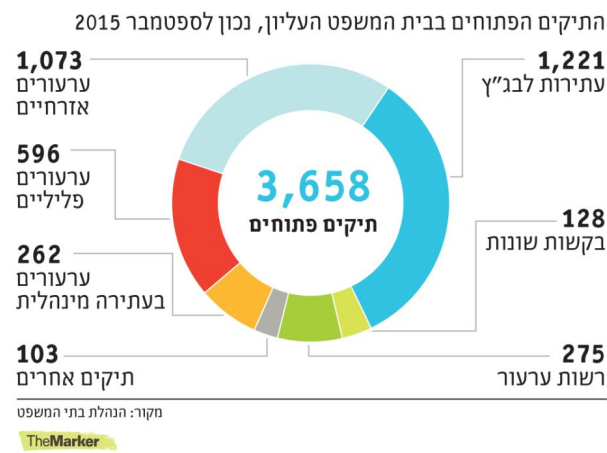
הנוף היפה בברלין
יכול להיות שלך

לאחר שבית המשפט הוציא צווים על תנאי כמבוקש, המדינה הציעה פיצוי, אבל העותרים לא קיבלו את ההצעה. ב-2007 הוגשה עתירה מתוקנת, ובה עלתה השאלה העקרונית אם אפשר לפתוח את השוק. מאז המדינה "סוחבת" את התיק עם בקשות לארכות לתשובות והתייחסויות שהיא צריכה לתת.

בתחילת מאי 2013, לאחר שלא היתה "פעילות בבית המשפט" מאז אמצע 2009, ניתנה החלטה על ידי השופט רובינשטיין, שלפיה ייערך דיון בסוף אותו החודש במטרה "לראות כיצד להביא תיקים אלה לידי סיום". עם זאת, מאז ועד היום נגרר התיק עם בקשות חוזרות, בהסכמה, לשינוי מועדי הגשה.

מחכים להכרעה

עו"ד שלמה לקר, המייצג את התובע, מספר כי זהו תיק חריג, ומוסיף כי יש לא מעט תיקים שבהם השמירה על הסטטוס־קוו מתאימה לשני הצדדים. למשל, במקרה של צווי הריסה בשטחים, לאחר הגשת עתירה ניתן צו ביניים האוסר על הריסת הבניין עד סיום הדיון. במקרה זה, לשני הצדדים נוח לסחוב את התיק: העותרים יודעים שבינתיים הבניין לא ייהרס, והמדינה חוששת מפסק דין "חריג". לקר מוסיף כי גם העמדה הפוליטית של הממשלה משפיעה על מהירות התגובות והרצון להגיע להכרעה בתיקים.

33 תיקים פתוחים יותר מחמש שנים

הנתונים בנוגע לתיקים הפתוחים בבית המשפט העליון וההרכבים שדנים בהם נמסרו ל-TheMarker בעקבות החלטה תקדימית שניתנה בספטמבר 2014 בבית המשפט העליון, במאבק משפטי שניהלו כתבת המשפט לשעבר הילה רז ו-TheMarker, בייצוגו של עו"ד פז מוזר ממשרד ליבליך־מוזר, נגד הנהלת בתי המשפט.

אם בבתי המשפט המחוזיים נגרים אלפי תיקים יותר מארבע שנים, מספרם בבית המשפט העליון קטן בהרבה. אורך החיים הממוצע של תיק בבית המשפט העליון - שבו מכהנים 15 שופטים - קצר בהרבה ביחס לבית המשפט המחוזי.

בעליון נסגרים כ-9,300 תיקים מדי שנה. בניגוד לתיקים שמגיעים לבתי משפט השלום והמחוזיים, שבהם דנים בדרך כלל במקרה

השופט אליקים רובינשטיין
צילום: דניאל בר און

פרטני, הרי שחלק גדול מהמקרים שמגיעים לעליון הם עקרוניים ובעלי השלכות על הציבור הרחב.

לפי הנתונים שנמסרו, הנכונים לספטמבר 2015, בבית המשפט העליון תלויים ועומדים 3,658 הליכים. אלה מתחלקים לתיקים הנדונים על ידי הרכב שופטים ותיקים הנדונים על ידי שופט יחיד. בסך הכל, 33 תיקים פתוחים יותר מחמש שנים ועוד שישה תיקים יותר מעשור.

מספר התיקים הפתוחים שלוש שנים ויותר (נפתחו לפני ינואר 2013) הוא 214 - כ-5% מההליכים. מתוך אלה, בתקופה שבין ספטמבר 2015 לסוף 2015 נסגרו 77 הליכים, כך שבתחילת 2016 היו רק 137 הליכים שנפתחו לפני ינואר 2013. ואולם - גם בעליון מונחים תיקים שנים רבות. שלא במפתיע, התיקים ה"בעייתיים" ביותר עוסקים בעניינים של דת וביטחון.

תיק האימוץ: ממתנים להכרעה מקבילה

התיק בעל הוותק השני באורכו אחרי תיק קצראווי הוא עתירה לבג"ץ שהגיש ביוני 2003 המרכז לפלורליזם יהודי (כיום המרכז הרפורמי לדת ומדינה). המרכז עתר נגד משרד הרווחה (השירות למען הילד), ותקף את החלטה הקובעת כי ילד שאינו יהודי הנמסר לאימוץ אצל משפחה יהודית ימסר רק למשפחה דתית המקיימת אורח חיים אורתודוקסי, כדי שתוכל להבטיח כי הילד יעבור גיור אורתודוקסי.

ב-2005 התקיים דיון ארוך בבית המשפט, בהרכב מורחב של שבעה שופטים בראשות הנשיא דאז אהרן ברק, אך במקביל הוגשו באותה השנה עשר עתירות שבהן ביקשו העותרים כי גיורים לא אורתודוקסיים יוכרו לצורך קבלת אזרחות לפי חוק השבות.

ב-2006 החליטה הנשיאה דאז, זורית ביניש, לחכות להכרעה בתיק האימוץ עד להכרעה בעתירות שעניינן גיור לא אורתודוקסי. מאז ועד היום לא היתה הכרעה בעתירות הגיור, וממילא גם לא בעתירת האימוץ. גם ניסיון להסדיר את הנושא בחקיקה לא צלח.

בסוף 2013 הגיש המרכז הרפורמי, המיוצג על ידי עוה"ד אורלי ארז'לחובסקי וניקול מאור, בקשה שיינתן פסק דין בתיק האימוץ. בראשית ינואר 2014 החליט הנשיא, דאז אשר גרוניס, כי ההרכב המורחב של תשעת השופטים שדן בעתירות הגיור ידון גם בעתירת האימוץ. ביוני 2014 נקבעו לדיון בפני ההרכב עתירות הגיור וגם עתירת האימוץ, אך השופטים החליטו לא לשמוע כלל את הטיעונים בעתירה, אלא להמתין להכרעה בתיקי הגיור האחרים.

העתירות שאינן נגמרות

התיקים הוותיקים ביותר בבית המשפט העליון – עתירות לבג"ץ בענייני ביטחון ודת

תיקי בג"ץ

יוני 2003:

המרכז הרפורמי לדת ומדינה נגד משרד הרווחה (השירות למען הילד)
העתירה מתנגדת להחלטה שקבעה כי ילד לא יהודי הנמסר לאימוץ אצל משפחה יהודית יימסר רק למשפחה דתית המקיימת אורח חיים אורתודוקסי

יוני 2002:

קצראווי נגד מפקד כוחות צה"ל ביהודה ושומרון
העתירה עוסקת בסגירת חנויות בסמוך לקסבה בחברון מטעמי ביטחון. העתירה דרשה לאפשר את פתיחת החנויות, או לחילופין להעניק פיצוי לבעלי החנויות בגין אובדן הכנסות

אפריל 2004:

התנועה להגינות שלטונית נגד מועצת הרבנות הראשית
העתירה דורשת הפרדה בין משגיחי כשרות לבתי העסק שעליהם הם משגיחים, כך שבתי העסק יהיו מי שמעסיקים את המשגיחים – ויימנע ניגוד העניינים

אוגוסט 2003:

מוסטפא דיראני נגד שר הביטחון
העתירה עוסקת ב-20 אלף דולר שנתפסו על המחבל כאשר נחטף ב-1994. דיראני, ששוחרר בעסקת חילופי שבויים ב-2004, דורש שהכסף יושב לו

דיון נוסף

אוגוסט 2014:

עו"ד ליאור צמח נגד אל על, מדינת ישראל והמועצה הישראלית לצרכנות
הדיון עוסק בשאלה אם בעת ביטול עסקה שבה נרכשו כמה כרטיסי טיסה ייגבו דמי ביטול על כל כרטיס בנפרד, או פעם אחת בגין העסקה כולה

צילומים: ניר כפרי, אמיל סלמן, מוטי קמחי, אייל טואג ותומר אפלבוים

TheMarker

"עתירת האימוץ, כמו עתירות הגיור העקרוניות, תלויות זה שנים ארוכות, בעיקר בשל חוסר נכונותה של המדינה לנהל הידברות עם התנועות הלא אורתודוקסיות בסוגיית הגיור", אומרת ארז'לחובסקי. "יש לקוות שבזמן הקרוב יגיע זמן ההכרעה הן בעתירות הגיור, הן

דיראני: איפה ה-20 אלף דולר?

עתירה נוספת מ-2003 נוגעת לסכום של 20 אלף דולר שנתפס על המחבל מוסטפא דיראני כאשר נחטף ב-1994. בינתיים הוגש ערעור בנוגע לדיראני, על עצם זכותו לתבוע תביעה כספית את ישראל (דיראני טען כי חוקריו עינו אותו). בשלב מסוים הושהה התיק עד לקבלת החלטה בדיון נוסף בעליון בשאלה זו, ובינואר 2015 הוחלט בדעת רוב של ארבעה שופטים מול שלושה כי דיראני - ששוחרר בחילופי שבויים ב-2004 ושב להיות פעיל טרור - אינו יכול לתבוע את ישראל.

עם זאת, עו"ד צבי ריש, המייצג את דיראני, מסביר כי ההחלטה אינה חלה לגבי העתירה לבג"ץ מ-2003, כך שביוני 2015 ניתנה החלטה שלפיה התיק בעניין 20 אלף הדולרים ייקבע לדיון בפני הרכב. לאחר שנערך בספטמבר 2015 דיון, הצדדים מחכים כעת להכרעה.

ניגודי העניינים של משגיחי הכשרות

שוב בענייני דת, התיק הרביעי הכי ישן הוא עתירה מ-2004 של התנועה להגנות שלטונית (שמייצג עו"ד מרדכי איזנברג) ושל עו"ד מרדכי ציבין, להפרדה בין משגיחי הכשרות לבתי העסק שעליהם הם משגיחים, באופן שימנע ניגוד עניינים. רוב משגיחי הכשרות מועסקים כיום באופן ישיר על ידי בתי העסק שבהם הם משגיחים, המשלמים את שכרם - מה שיוצר ניגוד עניינים בין המשגיח לבית העסק.

ההרכב בתיק כולל את השופטים רובינשטיין, אורי שהם ומני מזוז. בהחלטה שניתנה במאוס 2014 צוין כי "איננו מתעלמים ממורכבות הנושא, וגם לא ממאמצייהם של המשיבים לאורך השנים למצוא פתרונות. התהליך אטי מדי וסופו אינו נראה באופק". בהחלטה הועלה רעיון כי "המדינה, באמצעות גוף מטעמה, תהא הגורם הגובה את דמי ההשגחה ומשלם למשגיחים. זאת, תוך חקיקה ממוקדת שתקבע כי המשגיחים לא יהיו עובדי המדינה, כדי למנוע הגדלה של המנגנון הממשלתי".

בעקבות דיון שנערך בסוף פברואר 2016 ציין השופט רובינשטיין בהחלטה כי מדובר בסוגיה "חשובה עד מאוד לעצם איכות הכשרות ולאמון הציבור בכשרות המושגחת. העתירה מגיעה לבת מצווה בעוד כחודש, והדבר אומר דרשני. מכל מקום, זו אחת העתירות המחייבות 'שמטרפות' של בית המשפט, וכך אנו ממשיכים במעקב ובדרבון ככל הניתן, להשגת פתרון".

צילום: מוטי מילרוד

ביניש, ב-2012

ניסיוני להשגחה בירושלים ובנתניה. השופט רובינשטיין ביקש דיווח על תוצאות המכרז עד לסוף מארס, והוסיף: "בדעתנו לקיים מעקב שוטף ותכוף ככל הניתן. אנו מביעים תקווה כי המהלך יצלח וכן יורחב בהקדם האפשרי".

1,600 עתירות לבג"ץ בכל שנה

מעבר לארבעת התיקים הישנים ביותר, כל התיקים שנפתחו לפני ספטמבר 2007 הם עתירות לבג"ץ (11 עתירות בסך הכל נכון לתחילת 2016). בבית המשפט העליון דנים בערעורים על פסיקות שניתנו בבית המשפט המחוזי, והוא גם יושב כבית המשפט הגבוה לצדק, כערכאה ראשונה, בדרך כלל בעתירות נגד המדינה ונגד גופים ציבוריים.

גם מתוך אותם כ-200 תיקים שפתוחים יותר משלוש שנים, חלק נכבד הן עתירות לבג"ץ. בהנהלת בתי המשפט מסבירים זאת באופי הייחודי של ההליך והעובדה ששלביו השונים מחייבים לא פעם להותיר את העתירה תלויה ועומדת למשך פרק זמן בלתי מבוסל.

בסך הכל, העתירות לבג"ץ הן כשליש מהתיקים הפתוחים בבית המשפט העליון (1,221 עתירות נכון לספטמבר 2015), כ-30% מהתיקים (1,073) הם ערעורים אזרחיים, 596 תיקים הם ערעורים פליליים ו-262 תיקים הם ערעורים על עתירה מינהלית.

מדי שנה מוגשות כ-1,600 עתירות לבג"ץ. חלקן עוסקות בסוגיות מורכבות ורגישות, או תוקפות חקיקה ראשית והחלטות של רשויות המינהל. "במקרים רבים זקוקה הרשות לפרק זמן ממשי לשם גיבוש עמדתה טרם הגשת תגובה מקדמית לעתירה", מציינים בהנהלת בתי המשפט. "לאחר מכן מתקיים דיון בעתירה לפני הרכב. לעתים מתעוררת אפשרות לפתרון ההליך על דרך הפשרה, ובמקרים אלה המגעים בין הצדדים עשויים לארוך חודשים ארוכים.

צילום: מוטי קמחי

מזכירות בית המשפט המחוזי בתל אביב

"ככל שההליך אינו מסתיים בשלב זה, עשוי בית המשפט לתת צו על תנאי המחייב את הרשות להגיש תצהיר תשובה, שבעקבותיו מתקיים דיון נוסף. עוד חשוב להדגיש כי לעתים העתירה מובילה את הרשות לנקוט הליכים לשינוי חקיקה ראשית, או לשינוי החלטות מינהליות. במקרים אלה נדרש בית המשפט להותיר את העתירה תלויה ועומדת לאורך זמן".

בהנהלת בתי המשפט מסבירים גם כי לעתים נמשך טיפול בעתירות בדרך של "שמרטפות" - כלומר, העליון ממשיך לטפל בתיק, לעתים לאורך שנים, כדי להשיג תוצאה רצויה של שיפור בפעולות המינהל. למשל, בעתירה בנוגע למשגיחי הכשרות. "בשונה מהנהוג על פי רוב בעולם, הדבר מצריך כמה ישיבות בתיק, העלאת הצעות והמתנה לפעולת המינהל הממשלתי - דברים שמטבעם אורכים

זמן", אומרים בהנהלת בתי המשפט. "בהקשרים אלה גם קורה לא אחת שמתעמים שונים, לרבות פרישת שופטים, מוחלף ההרכב הדין בתיק".

הירשזון ואולמרט עוד מחכים

בתיקים שבהם דן הרכב של שופטים, לאחר השלמת הפעולות המקדמיות, התיק מועבר ליומן בית המשפט לשם קביעת מועד דיון עתידי. במקביל לשיבוץ התיקים לימי הדיון העתידיים, משובצים גם השופטים אשר צפויים לשבת בהרכב. שיבוץ זה עשוי להשתנות בהתאם לאילוצים שונים עד סמוך לפני מועד הדיון, והתיק מועבר פיסית להרכב השופטים רק כשבוע לפני מועד הדיון.

אחד ההליכים הנדירים בבית המשפט העליון שבו דנים בהרכב מורחב של חמישה שופטים או יותר הוא הדיון הנוסף. הליך זה נפתח במקרים שבהם הלכה שנפסקה בעליון עומדת בסתירה להלכה קודמת של אותו בית משפט, או שמפאת חשיבותה, הקושי בה או חידושה של ההלכה, יש מקום לדיון נוסף. נכון לסוף 2015, היו בעיצומו של דיון נוסף רק שישה תיקים אזרחיים ואחד מינהלי.

התיק הוותיק ביותר בהליך זה נפתח באוגוסט 2014: ע"ד ליאור צמח נגד אל על, מדינת ישראל והמועצה הישראלית לצרכנות. במקרה הנדון רכש צמח זוג כרטיסי טיסה לברלין מחברת אל על, אך למחרת ביקש לבטל את ההזמנה. אל על החזירה לצמח את כספו בניכוי 200 שקל - 100 שקל עבור כל אחד מהכרטיסים.

צמח פנה לבית המשפט המחוזי בחיפה בבקשה לאישור תביעה ייצוגית נגד אל על, שבה טען כי החברה פעלה בניגוד לחוק הגנת הצרכן כשגבתה דמי ביטול נפרדים בעבור כל כרטיס, ולא בגין העסקה כולה. לאחר שבית המשפט המחוזי דחה את התביעה, צמח עתר לבית המשפט העליון.

הרכב של שלושה שופטים בבית המשפט העליון קבע כי במקרה של ביטול עסקת מכר מרחוק, יידרש הלקוח לשלם דמי ביטול של 100 שקל או 5% משווי הכרטיס, לפי הנמוך מהם, בעבור כל אחד מכרטיסי הטיסה, ולא פעם אחת בגין העסקה כולה. בכך הם הפכו פסיקה קודמת של השופטת בדימוס עדנה ארבל, שניתנה כמה חודשים לפני כן. במאוס 2015 נקבע כי התיק יידון בהרכב מורחב של שבעה שופטים, ובפברואר 2016 נערך דיון בפני ההרכב, והתיק מחכה להכרעה. את צמח מייצג עו"ד אמיר שאשא.

תיק נוסף שנמצא בהליך של דיון נוסף עוסק בהחלטת רוב של בית המשפט העליון בעניינו של שר האוצר לשעבר אברהם הירשזון, שלפיה הוא יוכל לקזז לאחר באופן חלקי מס ששילם על כספי גניבה שהוחזרו. בשל החששות מהחלטה תקדימית ועקרונת שתאפשר קיזוז הפסדים לאחר ותוביל לשטף בקשות, שיטילו על קופת המדינה הוצאה כבדה, הציעו השופטים למדינה בדיון שנערך באחרונה לבטל את פסק הדין של העליון, ולסגור את התיק בפרטיות ובחשאי מול הירשזון. החלטה בעניין עדיין לא ניתנה.

בין הערעורים הפליליים הוותיקים ביותר שממתינים לפסק דין בעליון נמצא גם ערעורו של ראש הממשלה לשעבר אהוד אולמרט בפרשת מרכז ההשקעות, וערעור מקביל של המדינה בפרשת ראשון טורס מ-2012, שבהם דן הרכב מיוחד של חמישה שופטים. במשך התקופה היו הליכים שונים וראיות חדשות בתיק.

אחד המקרים הבוטים של תיק שמחכה להכרעה הוא בעניינו של יונתן הייל, גבר אתיופי שנידון בסוף 2013 ל-20 שנות מאסר על